

Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Τόμ. 4, Αρ. 1 (2025)

4ο Ετήσιο Ελληνόφωνο Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας: Η Επικοινωνία στην εποχή της 5ης Βιομηχανικής Επανάστασης

The image shows the cover of the 4th Annual Greek-speaking Conference of Communication Labs (cclabs 2025). The cover features a dark blue background with a network diagram of nodes and lines. A green triangle in the top left corner contains the text: "Ετήσιο Ελληνόφωνο Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας", "Conference of Communication Labs", "www.cclabs.gr", "cclabs 2025", and "28 και 29 Ιουνίου 2025". Below this, the text "4ο Ετήσιο Ελληνόφωνο Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας" is written in small blue letters. The main title "Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ 5ης ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ" is displayed in large, light blue, outlined letters. Below the title, it says "Λέσβος (Διαδικτυακά)" and "Δωρεάν παρακολούθηση". At the bottom, there are logos for the main organizers: "UNIVERSITY OF THE AEGEAN", "Εργαστήριο Επικοινωνίας και Πολυμέσων", "PrivaSI", and "PRIVACT".

Η συμμετοχή του κοινού στη δημοσιογραφία δεδομένων: Παραδείγματα από ευρωπαϊκά και αμερικανικά ΜΜΕ

Ελένη Χαλικοπούλου, Θεοδώρα Σαρίδου, Ανδρέας Βέγλης

doi: [10.12681/cclabs.9701](https://doi.org/10.12681/cclabs.9701)

Copyright © 2026, Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χαλικοπούλου Ε., Σαρίδου Θ., & Βέγλης Α. (2026). Η συμμετοχή του κοινού στη δημοσιογραφία δεδομένων: Παραδείγματα από ευρωπαϊκά και αμερικανικά ΜΜΕ. *Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας*, 4(1), 470–484. <https://doi.org/10.12681/cclabs.9701>

Η συμμετοχή του κοινού στη δημοσιογραφία δεδομένων: Παραδείγματα από ευρωπαϊκά και αμερικανικά ΜΜΕ

Χαλικοπούλου Ελένη¹, Σαρίδου Θεοδώρα², Βέγλης Ανδρέας³

¹ Υποψήφια Διδάκτορας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² Διδάσκουσα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

³ Καθηγητής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ABSTRACT

In many cases users' contributions act as a key factor in the development and implementation of data journalism, contributing both to the production of content and ensuring its social impact. This creates a way of active audience engagement that offers new forms of collaboration between journalists, researchers and citizens. This paper focuses on audience participation in data journalism. It aims to study contemporary participatory practices adopted by media outlets in Europe and America and to highlight their similarities and differences. The methodology is based on the analysis of eight data journalism projects (case studies) that utilize data from the public. The findings highlight how audience participation is achieved through interviews, social media and open-source maps, with differentiations between direct and indirect participation (e.g. interviews vs. online contributions) and the use of generative artificial intelligence to manage the contributions. The analysis and discussion provide the basis for proposing directions for future research.

KEYWORDS: data journalism, participatory practices, journalist-audience collaboration, EU and US media, fifth industrial revolution

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι τεχνολογικές εξελίξεις σε συνδυασμό με τις συνθήκες του ευρύτερου κοινωνικού, οικονομικού και πολιτικού περιβάλλοντος, καθιστούν δυνατή και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή του κοινού στη δημοσιογραφία δεδομένων, μέσω συνεργατικών έργων που βασίζονται σε δεδομένα πολιτών (Saridou & Veglis, 2021; Shi & Sun, 2024). Το φαινόμενο άνησε κυρίως στη Λατινική Αμερική και έλαβε παγκόσμιες διαστάσεις κατά την πανδημία του COVID-19, με τα μέσα ενημέρωσης να αξιοποιούν συνεισφορές πολιτών για την παραγωγή ειδήσεων (de-Lima-Santos & Mesquita, 2021; de-Lima-Santos & Mesquita, 2023; Marques, 2024; Tong, 2023). Πρόσφατες έρευνες προτείνουν τη διερεύνηση της εξέλιξης του φαινομένου σε ένα ευρύ γεωγραφικό πλαίσιο για την ανάδειξη των πρακτικών συμμετοχής σε διαφορετικά μέσα ενημέρωσης και την υιοθέτηση μεθοδολογικών προσεγγίσεων πέρα από τις συνεντεύξεις (Bisiani et al., 2025; Martin et al., 2024; Tong, 2024; Yin et al., 2024).

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη της συμμετοχής του κοινού σε συνεργατικά έργα δημοσιογραφίας δεδομένων σε Ευρώπη και Αμερική. Η εργασία στοχεύει να αναδείξει την εξέλιξη του παραπάνω φαινομένου, παρουσιάζοντας σύγχρονες πρακτικές συνεργασίας μεταξύ δημοσιογράφων και κοινού, καθώς και να μελετήσει ενδεχόμενες ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των μέσων ενημέρωσης διαφορετικών χωρών. Προς την κατεύθυνση αυτή αποτυπώνεται αρχικά το θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης, παρουσιάζεται η μεθοδολογική προσέγγιση, και τέλος καταγράφονται λεπτομερώς τα έργα που εντοπίζονται, οι πρακτικές συμμετοχής του κοινού ταξινομούνται και αναλύονται, ενώ προτείνονται και μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, υπό το πρίσμα της συμμετοχής του κοινού στην ειδησεογραφική παραγωγή (Lawrence et al., 2018; Saridou, 2024), οι ερευνητές επικεντρώνονται -μεταξύ άλλων- στα συμμετοχικά εργαλεία που ενσωματώνουν οι οργανισμοί των μέσων ενημέρωσης στην καθημερινή πρακτική τους. Στο πλαίσιο αυτό η συμμετοχική δημοσιογραφία πραγματώνεται όταν δημοσιογράφοι και χρήστες παράγουν ειδήσεις σε μια κυρίαρχη πλατφόρμα, καθώς και όταν το περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες εκτός της πλατφόρμας του μιντιακού οργανισμού αποκτάται και

χρησιμοποιείται από επαγγελματικά μέσα ενημέρωσης (Saridou & Veglis, 2021). Αντίστοιχα, η δημοσιογραφία δεδομένων αξιοποιεί μεγάλα σύνολα πληροφοριών για τη δημιουργία δημοσιογραφικών άρθρων, τα οποία συνοδεύονται από στατικές ή διαδραστικές οπτικοποιήσεις, με στόχο την αποτελεσματική παρουσίαση των δεδομένων και την εμπλοκή του κοινού στις διαδικασίες αποκωδικοποίησης και ερμηνείας τους (Veglis & Bratsas, 2017).

Σε πολλές περιπτώσεις η συμμετοχή του κοινού αποτελεί καθοριστικό παράγοντα κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της δημοσιογραφίας δεδομένων, καθώς συμβάλλει τόσο στην παραγωγή περιεχομένου όσο και στη διασφάλιση της κοινωνικής της απήχησης. Αναπτύσσεται, έτσι, ένας τρόπος ενεργής ενασχόλησης του κοινού, ο οποίος προσφέρει νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ δημοσιογράφων, ερευνητών και πολιτών (Martin et al., 2024). Η αξιοποίηση από τους μιντιακούς οργανισμούς εκείνων των εργαλείων και εφαρμογών που διευκολύνουν τα συμμετοχικά έργα δημιουργεί νέες προοπτικές για τον επανακαθορισμό της σχέσης μεταξύ των δημοσιογράφων και του κοινού (Palomo et al., 2019). Η δημοσιογραφία δεδομένων ενσωματώνει το κοινό σε πολλαπλά στάδια της δημοσιογραφικής παραγωγής, ενισχύοντας τόσο την απήχηση όσο και το κύρος των σχετικών εγχειρημάτων (Ojo and Heravi, 2018). Αγκαλιάζει συμμετοχικές πρακτικές εμπλέκοντας το κοινό στη συλλογή, την ανάλυση, την οπτικοποίηση και την αφήγηση δεδομένων (Erkmen, 2023).

Πρόσφατες μελέτες αναδεικνύουν ως βασικό κίνητρο των δημοσιογράφων δεδομένων τη στόχευση σε εδραίωση της θεσμικής τους ταυτότητας και της νομιμοποίησης του επαγγέλματός τους στην κοινωνία, με αποτέλεσμα να επιδιώκουν μεγαλύτερη αυθεντική συμμετοχή του κοινού σε όλη την ειδησεογραφική διαδικασία. Πολλά έργα δημοσιογραφίας δεδομένων αποκτούν έτσι συνεργατικό χαρακτήρα, βασιζόμενα σε περιεχόμενο που παράγεται από τους χρήστες (user-generated content – UGC), γεγονός που ενισχύει την ανοικτότητα και τη διαφάνεια της δημοσιογραφικής πρακτικής (Morini, 2024).

Το φαινόμενο αρχικά γνώρισε ιδιαίτερη εξάπλωση σε χώρες της Λατινικής Αμερικής. Συγκεκριμένα, έχουν υλοποιηθεί σημαντικά έργα δημοσιογραφίας δεδομένων που απαιτούσαν βοήθεια από το κοινό, προκειμένου να καλυφθούν θέματα που οι δημοσιογράφοι δεν μπορούσαν να διαχειριστούν μόνοι τους, σε ορισμένες περιπτώσεις λόγω του όγκου των δεδομένων και σε άλλες λόγω της σπανιότητάς τους (Palomo et al., 2019). Ενδεικτικά, στη Βραζιλία η συμβολή θυμάτων και μαρτύρων υπήρξε καθοριστική για

την αποκάλυψη παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προσφέροντας δεδομένα και τεκμήρια που διαφορετικά δεν θα ήταν διαθέσιμα στους δημοσιογράφους (de-Lima-Santos & Mesquita, 2021). Στην Αργεντινή η εφημερίδα La Nación αξιοποίησε τη βοήθεια εθελοντών για την επεξεργασία και ερμηνεία εκτενών συνόλων δεδομένων, γεγονός που ανέδειξε τη σημασία της συλλογικής ανάλυσης στην ενίσχυση της ερευνητικής δημοσιογραφίας (Palomo et al., 2019). Ακολούθως, και με κομβικό σημείο την πανδημία COVID-19, μία σειρά συνεργατικών έργων δημοσιογραφίας δεδομένων έλαβαν χώρα και εκτός Λατινικής Αμερικής, κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η εργασία ακολουθεί μία ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση. Με σκοπό τη μελέτη και κατανόηση της συμμετοχής του κοινού στη δημοσιογραφία δεδομένων, η παρούσα έρευνα εξετάζει και αναλύει οκτώ έργα δημοσιογραφίας δεδομένων (μελέτες περίπτωσης) που ενσωματώνουν δεδομένα από το κοινό. Το δείγμα αποτελείται από έργα τα οποία έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο επτά ευρωπαϊκών και αμερικανικών μέσων, μεταξύ των ετών 2022 και 2024, και στην παραγωγή των οποίων το κοινό είχε καθοριστικό ρόλο μέσω της συνεισφοράς δεδομένων (Πίνακας 1). Τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν τα κριτήρια επιλογής των αντίστοιχων έργων. Η ανάλυση, υπό το φως και της σχετικής βιβλιογραφικής επισκόπησης, εστιάζει τόσο στις ειδησεογραφικές κατηγορίες και τη θεματολογία που πραγματεύεται το κάθε έργο, όσο και στην εξέταση και ταξινόμηση των πρακτικών συμμετοχής του κοινού που αξιοποιήθηκαν από τα μέσα ενημέρωσης σε κάθε μία από τις περιπτώσεις.

Πίνακας 1: Παρουσίαση δείγματος και μέσων ενημέρωσης

Μέσο ενημέρωσης	Γεωγραφικό πλαίσιο	Έργο δημοσιογραφίας δεδομένων
Financial Times	Ευρώπη	How China is tearing down Islam
The New York Times	Αμερική	Airline Close Calls Happen Far More Often Than Previously Known
The New York Times	Αμερική	The Country That Bombs Its Own People

Lighthouse Report & WIRED	Ευρώπη & Αμερική	Inside the Suspicion Machine
Bellingcat & Scripps News	Ευρώπη & Αμερική	“We’ve Become Addicted to Explosions” The IDF Unit Responsible for Demolishing Homes Across Gaza
The Wall Street Journal	Αμερική	Elon Musk’s Hard Turn to Politics, in 300,000 of His Own Words
Netzpolitic.org & Bayerischer Rundfunk (BR)	Ευρώπη	How data brokers sell our location data and jeopardise national security
ProPublica & Pittsburgh Post-Gazette	Αμερική	Philips Kept Complaints About Dangerous Breathing Machines Secret While Company Profits Soared

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Κατηγορίες και θέματα έργων

Σύμφωνα με τις επίσημες ιστοσελίδες των παραπάνω μέσων, τα έργα του δείγματος κατατάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες: ‘Έρευνα’, ‘Ασφάλεια Δεδομένων’, ‘Τεχνολογία’, ‘Υγειονομική Περίθαλψη’, ‘Διεθνείς Ειδήσεις’ και ‘Αερομεταφορές’. Οι πρώτες δύο κατηγορίες συγκεντρώνουν δύο έργα η καθεμιά και οι υπόλοιπες ένα έργο, αντίστοιχα (Πίνακας 2):

Πίνακας 2: Κατηγορίες και θέματα έργων

Κατηγορία	Αριθμός έργων/κατηγορία
Έρευνα	2
Ασφάλεια Δεδομένων	2
Τεχνολογία	1
Υγεία	1
Διεθνείς Ειδήσεις	1
Αερομεταφορές	1

Τα θέματα που ερευνούν τα παραπάνω έργα αφορούν σύγχρονα κοινωνικά, πολιτικά, δεοντολογικά και ηθικά ζητήματα. Το έργο ‘How China is tearing down Islam’ των Financial Times εξετάζει τις συστηματικές προσπάθειες της κινεζικής κυβέρνησης να αλλοιώσει και να

κατεδαφίσει μουσουλμανικούς χώρους λατρείας, κυρίως τζαμιά, σε πολλές περιοχές της χώρας, μεταξύ 2018 και 2023 (FT reporters, 2023). Το έργο 'Airline Close Calls Happen Far More Often Than Previously Known', των New York Times διερευνά τα αίτια αύξησης αεροπορικών περιστατικών στις ΗΠΑ το 2023, αποκαλύπτοντας πως η υποστελέχωση και υποχρηματοδότηση των αεροδρόμιων της χώρας αποτελούν τα βασικότερα. Το έργο 'The Country That Bombs Its Own People', του ίδιου μέσου, εστιάζει στις αυθαιρέσιες και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το στρατιωτικό καθεστώς της Μιανμάρ, μετά την κατάληψη της εξουσίας το 2021 (Ember & Steel, 2023; Willis & Cai, 2023).

Αντίστοιχα, το έργο 'Inside the Suspicion Machine' από τα WIRED και Lighthouse Reports ερευνά την αλγοριθμική προκατάληψη μέσα από το σύστημα αξιολόγησης δικαιούχων επιδομάτων των τοπικών αρχών του Ρότερνταμ που βασίζονταν σε προφίλ χαρακτηριστικών, στιγματίζοντας συγκεκριμένα άτομα ως ύποπτα ή πιθανούς απατεώνες. Από την άλλη, το έργο 'We've Become Addicted to Explosions': The IDF Unit Responsible for Demolishing Homes Across Gaza, των Bellingcat και Scripps News, αποτυπώνει τον αντίκτυπο των καταστροφών που προκλήθηκαν από το ισραηλινό τάγμα '8219 Comando' στη Λωρίδα της Γάζας, με αφετηρία το 2023 (Bellingcat, 2024; Constantaras et al., 2023).

Επιπλέον, το έργο 'Elon Musk's Hard Turn to Politics, in 300,000 of His Own Words' από τη The Wall Street Journal μελετά τη μεταβολή της πολιτικής ταυτότητας του Elon Musk κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του Ντόναλντ Τράμπ το 2024. Το έργο 'How data brokers sell our location data and jeopardise national security', των Netzpolitic.org και Bayerischer Rundfunk (BR), εστιάζει σε εταιρείες που εμπορεύονται δεδομένα τοποθεσίας χρηστών, δημιουργώντας νέες προκλήσεις στην ασφάλεια των προσωπικών πληροφοριών. Τέλος, το έργο 'Philips Kept Complaints About Dangerous Breathing Machines Secret While Company Profits Soared', των ProPublica και Pittsburgh Post-Gazette, μέρος του εγχειρήματος 'With Every Breath', αφορά το σκάνδαλο της Philips Respiration σχετικά με την πώληση ελλαττωματικού αναπνευστικού εξοπλισμού που έλαβε παγκόσμιες διαστάσεις την περίοδο 2021-2023 (Cenziper et al., 2023).

Ταξινόμηση και ανάλυση πρακτικών συμμετοχής του κοινού

Η συμμετοχή του κοινού στα παραπάνω έργα πραγματοποιήθηκε μέσα από διαφορετικές πρακτικές συλλογής και αξιοποίησης συνεισφορών:

- **Συνεντεύξεις**

Οι συνεντεύξεις αποτέλεσαν μία πρακτική συλλογής και αξιοποίησης μαρτυριών που αποκάλυπταν σημαντικές πληροφορίες για τα θέματα που εξετάστηκαν. Στο έργο των Financial Times αξιοποιήθηκαν μαρτυρίες μελών μουσουλμανικών ομάδων της Κίνας, αποκαλύπτοντας περιπτώσεις κατεδάφισης θρησκευτικών χώρων, κυρίως τζαμιών, σε διαφορετικές περιοχές της χώρας (FT reporters, 2023). Η έρευνα των New York Times για τα αεροπορικά περιστατικά στηρίχθηκε, μεταξύ άλλων, σε πάνω από 50 συνεντεύξεις με μέλη του προσωπικού διαφορετικών αεροδρομίων των ΗΠΑ που συνέβαλαν στην αποκάλυψη των αιτιών αύξησης τους. Το ίδιο μέσο αξιοποίησε μαρτυρίες αναφορικά με τις επιθέσεις του στρατιωτικού καθεστώτος της Μιανμάρ σε βάρος του άμαχου πληθυσμού (Ember & Steel, 2023; Willis & Cai, 2023).

Παράλληλα, για την υλοποίηση του έργου των ProPublica και Pittsburgh Post-Gazette πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με ειδικούς, πρώην υπαλλήλους και πελάτες της Philips Respironics για την ανάδειξη των προβλημάτων υγείας που συνδέονταν με τη χρήση του ελαττωματικού αναπνευστικού εξοπλισμού του οποίου η κατασκευή βασιζόταν σε καρκινογόνα υλικά (Cenziper et al., 2023). Τέλος, στο έργο των Bellingcat και Scripps News χρησιμοποιούνται συνεντεύξεις με ειδικούς, εμπειρογνώμονες και ηγετικά στελέχη του προαναφερθέντος ισραηλινού τάγματος, μέσω των οποίων παρέχονται πληροφορίες για τη φύση, τη κλίμακα, τις νομικές επιπτώσεις και τα κίνητρα πίσω από τις καταστροφές που προκλήθηκαν στη Γάζα (Bellingcat, 2024; Bellingcat Investigation Team, 2024).

- **Αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media)**

Η αξιοποίηση αναρτήσεων χρηστών από τα κοινωνικά μέσα αποτέλεσε επίσης σημαντική πρακτική για την ανάπτυξη των εξεταζόμενων έργων. Στο έργο των Financial Times χρησιμοποιήθηκαν εικόνες χρηστών από τα κοινωνικά μέσα, απαθανατίζοντας τους μουσουλμανικούς χώρους λατρείας πριν και μετά τις παρεμβάσεις (Ft reporters, 2023). Στο έργο των Bellingcat και Scripps News επαληθεύθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν αναρτήσεις χρηστών, αλλά και των μελών του ισραηλινού τάγματος για την απεικόνιση των καταστροφών σε διαφορετικές περιοχές της Γάζας (Bellingcat, 2024). Τέλος, το έργο της The Wall Street Journal βασίστηκε αποκλειστικά σε δημόσιες αναρτήσεις του Elon Mask στο X, συμπεριλαμβανομένων των σχολίων, αντιδράσεων και αναδημοσιεύσεων που συγκέντρωσαν, καταγράφοντας επαναλαμβανόμενα θέματα και ιδεολογικά μοτίβα που

καθόρισαν τη διαμόρφωση της πολιτικής του ταυτότητας στις αμερικανικές εκλογές του 2024 (Fuller et al., 2024).

- **Περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες (UGC)**

Η πρακτική αυτή σχετίζεται με τη συμμετοχή του κοινού στην ανάπτυξη των εξεταζόμενων έργων, μέσω της αποστολής πολυμεσικού περιεχομένου στα μέσα ενημέρωσης. Στο έργο των New York Times για το στρατιωτικό καθεστώς της Μιανμάρ, κάτοικοι απέστειλαν εικόνες και βίντεο που κατέγραφαν την έκταση των επιθέσεων, όπως αεροπορικές επιδρομές και καταστροφές σε χωριά, αναδεικνύοντας περιστατικά αυθαιρεσίας σε βάρος αμάχων (Willis & Cai, 2023).

- **Διαδικτυακές φόρμες συλλογής συνεισφορών**

Οι διαδικτυακές φόρμες χρησιμοποιήθηκαν ως πρακτικής συλλογής δεδομένων από το κοινό, παρέχοντας σημαντικά στοιχεία για την κάλυψη ερευνητικών σκοπών. Στο έργο των New York Times για τα περιστατικά στον τομέα των αερομεταφορών ενσωματώθηκε ηλεκτρονική φόρμα ανώνυμης συλλογής μαρτυριών που αξιοποιήθηκαν για την ανάδειξη των αιτιών αύξησης της συχνότητάς τους (Ember & Steel, 2023). Αντίστοιχα, τα μέσα ProPublica και Pittsburgh Post-Gazette προσκάλεσαν το κοινό να μοιραστεί ανώνυμα εμπειρίες από τη χρήση αναπνευστικού εξοπλισμού της Philips Respironics (Cenziper et al., 2023). Οι μαρτυρίες αυτές αποτέλεσαν σημαντικό μέρος της έρευνας, αποτυπώνοντας τα προβλήματα υγείας που προκλήθηκαν.

- **Συνεργασία με Open Source Intelligence (OSINT) κοινότητες**

Η συγκεκριμένη πρακτική αφορά στη συνεργασία των προαναφερθέντων μέσων ενημέρωσης με Open Source Intelligence (OSINT) κοινότητες που συλλέγουν, επαληθεύουν και διαμοιράζουν δεδομένα ανοικτών πηγών (πχ. μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.α) σε ερευνητικούς οργανισμούς, δημοσιογράφους κ.α. (Charlton et al., 2024). Στο έργο 'The Country That Bombs Its Own People' περιλαμβάνονται αναρτήσεις χρηστών που προέρχονται από το Myanmar Witness Project, μια πρωτοβουλία του Centre for Information Resilience (CIR) για την παροχή δεδομένων από τα κοινωνικά δίκτυα σε μέσα ενημέρωσης (Willis & Cai, 2023; Centre for Information Resilience, n.d). Στο έργο των Bellingcat και Scripps News χρησιμοποιήθηκαν δορυφορικές εικόνες για την απεικόνιση και αποτύπωση της έκτασης των καταστροφών στη Γάζα, σε επιλεγμένες χρονικές στιγμές. Οι εικόνες αυτές

παρέχονται από τη Maxar, μία εταιρία που, μεταξύ άλλων, συλλέγει ανοικτά δεδομένα για την κάλυψη γεωπολιτικών συγκρούσεων (Bellingcat, 2024; Maxar, n.d).

Τέλος, το έργο των Financial Times αξιοποιεί, επίσης, δορυφορικές εικόνες και γεωχωρικά δεδομένα διαδικτυακών χαρτών (Google Maps, Google Earth και OpenStreetMap) που βασίζονται σε συνεισφορές χρηστών ή έχουν παραχθεί από κοινότητες OSINT, μέσω της συλλογής δεδομένων από ανοικτές πηγές (Google Earth Outreach, n.d; OpenStreetMap, n.d; OpenStreetMap Wiki, n.d).

- **Αξιοποίηση δεδομένων από τρίτα μέρη (third-parties)**

Η αξιοποίηση δεδομένων χρηστών, είτε μέσω της απόκτησης τους από τρίτα μέρη, είτε μέσω της εφαρμογής του νόμου περί ελευθερίας πληροφοριών (Freedom of Information Act - FOIA), αποτέλεσε επίσης ένα παράδειγμα έμμεσης συνεισφοράς στην ανάπτυξη ορισμένων έργων. Συγκεκριμένα, το έργο 'Inside The Suspicion Machine', από τα WIRED και Lighthouse Reports, παρουσιάζει τα αποτελέσματα πειραματικών δοκιμών στον αλγόριθμο αξιολόγησης δικαιούχων επιδομάτων που βασίστηκαν σε δεδομένα πολιτών του Ρότερνταμ (πχ. φύλο, ηλικία, καταγωγή κ.α.). Η πρόσβαση στα δεδομένα εξασφαλίστηκε μέσω του νόμου περί ελευθερίας πληροφοριών (FOIA) και οι δοκιμές επιβεβαίωσαν την αναπαραγωγή κοινωνικών και φυλετικών διακρίσεων σε βάρος συγκεκριμένων ομάδων που αξιολογούνταν από το σύστημα (Constantaras et al., 2023; Braun et al., n.d).

Αντίστοιχα, το έργο 'How data brokers sell our location data and jeopardize national security' στηρίζεται σε δεδομένα τοποθεσίας χρηστών που συγκεντρώθηκαν από την εταιρεία Datastream Group και αγοράστηκαν από τα δημοσιογραφικά μέσα Netzpolitik.org και Bayerischer Rundfunk (BR). Η ανάλυση των δεδομένων αποκάλυψε την παρακολούθηση εκατομμυρίων πολιτών στη Γερμανία, χωρίς τη συγκατάθεση τους, τονίζοντας την ανάγκη θέσπισης νομικών πλαισίων για την προστασία της ιδιωτικότητας των πληροφοριών (Meineck et al., 2024).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν ένα εύρος πρακτικών συμμετοχής του κοινού σε συνεργατικά άρθρα δημοσιογραφίας δεδομένων, εκ των οποίων ορισμένες συναντώνται τόσο στα ευρωπαϊκά όσο και τα αμερικανικά μέσα, ενώ άλλες διαφοροποιούνται σημαντικά. Εστιάζοντας στις ομοιότητες, οι συνεντεύξεις αποτέλεσαν μία κοινή πρακτική που

αξιοποιήθηκε για την κάλυψη ζητημάτων όπου οι πηγές των πληροφοριών επιθυμούσαν να διατηρήσουν την ανωνυμία τους (π.χ. στα έργα των ProPublica και Pittsburgh Post-Gazette, με συνεντεύξεις ασθενών που χρησιμοποίησαν ελαττωματικό αναπνευστικό εξοπλισμό, και των New York Times, με μαρτυρίες εργαζομένων στον χώρο των αερομεταφορών). Παράλληλα, υιοθετήθηκαν και στη περίπτωση κάλυψης γεωπολιτικών κρίσεων (π.χ. στο έργο των Bellingcat και Scripps News, με συνεντεύξεις από ειδικούς και μέλη του τάγματος '8219 Comando', για την κατανόηση του εύρους των καταστροφών στη Γάζα), Επίσης, εντοπίστηκαν σε θέματα που αφορούσαν στη στοχοποίηση συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων (π.χ. στο έργο των Financial Times, όπου μέλη της μουσουλμανικής κοινότητας της Κίνας αποκαλύπτουν περιπτώσεις κατεδάφισης τζαμιών).

Αντίθετα, η χρήση δορυφορικών εικόνων και γεωχωρικών δεδομένων από διαδικτυακούς χάρτες που βασίζονται σε συνεισφορές εθελοντών (π.χ. Google Earth, OpenStreetMap κ.α.) συνιστούσε πρακτική συμμετοχής, η οποία εντοπίστηκε κυρίως στα ευρωπαϊκά μέσα και σε συνέργειες μεταξύ οργανισμών (π.χ. Financial Times και Bellingcat και Scripps News). Ωστόσο, η αξιοποίηση δεδομένων απευθείας από κοινότητες OSINT (πχ. Myanmar Witness Project) πραγματοποιήθηκε μόνο από τους New York Times, όπου ομάδες εθελοντών συνέλεξαν και επαλήθευσαν αναρτήσεις χρηστών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που αφορούσαν τις αυθαιρεσίες του στρατιωτικού καθεστώτος της Μιανμάρ σε βάρος του άμαχου πληθυσμού.

Παράλληλα, τα αμερικανικά μέσα The New York Times, ProPublica και Pittsburgh Post-Gazette αποτέλεσαν τα μόνα παραδείγματα οργανισμών ενημέρωσης που αξιοποίησαν διαδικτυακές φόρμες συλλογής μαρτυριών και ενσωμάτωσαν στα έργα τους περιεχόμενο δημιουργημένο από τους χρήστες (UGC). Βασικός σκοπός ήταν η εμπειριστατωμένη κάλυψη των ίδιων θεματικών με αυτές που συναντήθηκαν και στη περίπτωση των συνεντεύξεων. Από την άλλη, τα ευρωπαϊκά μέσα (π.χ. Bellingcat σε συνεργασία με το αμερικανικό Scripps News και Financial Times) στηρίχθηκαν περισσότερο σε αναρτήσεις χρηστών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε αντίθεση με τα αμερικανικά, καθώς το μοναδικό παράδειγμα αξιοποίησης της συγκεκριμένης πρακτικής αποτελεί το έργο 'Elon Musk's Hard Turn to Politics, in 300,000 of His Own Words', από τη Wall Street Journal.

Τέλος, τα ευρωπαϊκά μέσα Lighthouse Reports (σε συνεργασία με το αμερικανικό WIRED), Netzpolitic.org και Bayerischer Rundfunk (BR) αποτέλεσαν τα μοναδικά που αξιοποίησαν

δεδομένα χρηστών, είτε μέσω αιτήσεων βάσει του νόμου περί ελευθερίας πληροφοριών (Freedom of Information Act – FOIA), είτε μέσω απόκτησης αυτών από τρίτα μέρη, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα άμεσης συμμετοχής του κοινού στην ανάπτυξη των αντίστοιχων έργων.

Βάσει των παραπάνω γίνεται κατανοητό πως η συμμετοχή του κοινού στη δημοσιογραφία δεδομένων ποικίλλει ανάμεσα σε ευρωπαϊκά και αμερικανικά μέσα. Τα ευρωπαϊκά μέσα αξιοποίησαν σε μεγαλύτερο βαθμό αναρτήσεις στα κοινωνικά δίκτυα, δεδομένα χρηστών που συλλέχθηκαν από τρίτα μέρη ή μέσω της εφαρμογής του νόμου FOIA, δορυφορικές εικόνες και γεωχωρικά δεδομένα, επιδιώκοντας κυρίως την άμεση συμμετοχή του κοινού. Αντίθετα, τα αμερικανικά μέσα ενημέρωσης χρησιμοποίησαν σε μεγαλύτερο βαθμό αυτούσιες μαρτυρίες πολιτών μέσω διαδικτυακών φορμών και συνεντεύξεων, περιεχόμενο δημιουργημένο από χρήστες (UGC) και δεδομένα από κοινότητες εθελοντών, ενθαρρύνοντας την άμεση συμμετοχή του κοινού στα αντίστοιχα έργα.

Επιπλέον, η αξιοποίηση αναρτήσεων από τα κοινωνικά μέσα περιορίστηκε σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όπως το έργο της Wall Street Journal. Το συγκεκριμένο μέσο αποτελεί το μοναδικό παράδειγμα που αξιοποίησε τεχνολογίες γενετικής τεχνητής νοημοσύνης, όπως επεξεργασία φυσικής γλώσσας (Natural Language Processing - NLP), στη δημοσιογραφική παραγωγή (Assam, 2024; Au & the GIJN team, 2023). Το γεγονός αυτό αναδεικνύει πώς η δημοσιογραφία δεδομένων συνδυάζει σταδιακά την ανθρώπινη συνεισφορά με τις ρομποτικές δυνατότητες για την ενίσχυση της συμμετοχής του κοινού και εισέρχεται στην εποχή της 5^{ης} Βιομηχανική Επανάστασης (Newman & Cherubini, 2025; Ziatdinov et al., 2024).

Ορισμένες προτάσεις για μελλοντική έρευνα περιλαμβάνουν τη διερεύνηση συμμετοχικών πρακτικών σε ένα ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο, με σκοπό την ανάδειξη των τεχνολογικών εργαλείων που υιοθετούν τα μέσα ενημέρωσης για την ενίσχυση της συνεργασίας δημοσιογράφων και κοινού στο πεδίο της δημοσιογραφίας δεδομένων. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητη η μελέτη της επίδρασης των τεχνολογιών Τεχνητής Νοημοσύνης στην ποιότητα και την αξιοπιστία συνεργατικών έργων δημοσιογραφίας δεδομένων για την ανάδειξη των δυνατοτήτων που προσφέρουν στην επεξεργασία μεγάλων όγκων δεδομένων, αλλά και των κινδύνων που επηρεάζουν την ακρίβεια των παραγόμενων πληροφοριών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Assam, B.A. (December 13, 2024). Editor's pick: Top 10 data journalism projects of 2024. *Global Investigative Journalism Network*. <https://gijn.org/stories/2024-editors-pick-best-data-journalism/>

Au, E., & GIJN team. (December 15, 2023). Editor's pick: Top 10 data journalism projects from 2023. *Global Investigative Journalism Network*. <https://gijn.org/stories/editors-pick-top-10-data-journalism-projects-from-2023/>

Bisiani, S., Abellan, A., Robles, A.F., & García-Avilés, J.A. (2025). The data journalism workforce: Demographics, skills, work practices, and challenges in the aftermath of the COVID-19 pandemic. *Journalism Practice*, 19(3), 502–522. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2191866>

Lawrence, R., Radcliffe, D., & Schmidt, T. (2018). Practicing engagement. *Journalism Practice*, 12(10), 1220-1240. <https://doi.org/10.1080/17512786.2017.1391712>

de-Lima-Santos, M.F., & Mesquita, I. (2021). The strategic value of data journalism. In R. Salaverría & M.F de-Lima-Santos (Eds.) *Palgrave Studies in Journalism and The Global South: Journalism, Data and Technology in Latin America* (pp. 97–136). Palgrave Macmillan

de-Lima-Santos, M.F., & Mesquita, I. (2023). Data journalism in favela: Made by, for, and about forgotten and marginalized communities, *Journalism Practice*, 17(1), 108–126. <https://doi.org/10.1080/17512786.2021.1922301>

Erkmen, Ö. (2023). Data Journalism: A systematic literature review. *Journalism Studies*, 25(1), 58–79. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2023.2289885>

Martin, A.J., Camaj, L., & Lanosga, G. (2024). Audience engagement in data-driven journalism: Patterns in participatory practices across 34 countries. *Journalism*, 25(7), 1578–1596. <https://doi.org/10.1177/14648849241230414>

Marques, J. (2024). Review: Cocôzap. *Reviews in Digital Humanities*, 5(8). <https://doi.org/10.21428/3e88f64f.db98ffd7>

Morini, F. (2024). Different yet complementary: A systematic literature review on data journalism in visualization research and journalism studies. *Journalism*, 26(2), 425-444. <https://doi.org/10.1177/14648849241237897>

Newman, N., & Cherubini, F. (2025). *Digital news project: Journalism and technology trends and predictions 2025*. Reuters Institute for the Study of Journalism

Ojo, A., Heravi, B. (2018). Patterns in award winning data storytelling: story types, enabling tools and competences. *Digital Journalism*, 6(6), 693–718. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1403291>

Palomo, B., Teruel, L., Blanco-Castilla, E. (2019). Data journalism projects based on user-generated content. How La Nacion data transforms active audience into staff. *Digital Journalism*, 7(9), 1270–1288. <https://doi.org/10.1080/21670811.2019.1626257>

Saridou, T. (2024). Mapping the role of artificial intelligence in managing audience participation in journalism: Problems and solutions. In M. Khosrow-Pour, D.B.A. (Ed.), *Encyclopedia of Information Science and Technology*, Sixth Edition. Advance online publication. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-7366-5.ch056>

Saridou, T., & Veglis, A. (2021). Exploring participatory journalism through the integration of user-generated content in media organizations. In M. Khosrow-Pour (Ed.), *Encyclopedia of Information Science and Technology* (pp. 1152–1163). IGI Global.

Shi, Y., & Sun, L. (2024). How generative AI is transforming journalism: Development, application and ethics. *Journalism and Media*, 5(2), 582–594. <https://doi.org/10.3390/journalmedia5020039>

Tong, J. (2023). From content to context: A qualitative case study of factors influencing audience perception of the trustworthiness of COVID-19 data visualizations in UK newspaper coverage. *Journalism*, 25(7), 1481–1499. <https://doi.org/10.1177/14648849231190725>

Tong, J. (2024). Data journalism and audience engagement: Introduction to the special issue. *Journalism*, 25(7), 1449–1459. <https://doi.org/10.1177/14648849241256457>

Yin, Q., Zheng, C.C., & Wu, S. (2024). Hidden in plain sight - Audience engagement in China's data journalism. *Journalism*, 25(7), 1559–1577. <https://doi.org/10.1177/14648849241248349>

Veglis, A., Bratsas, C. (2017). Reporters in the age of data journalism. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 6(2), 225–244. http://dx.doi.org/10.1386/ajms.6.2.225_1

Ziatdinov, R., Atteraya, M.S., & Nabiyeu, R. (2024). The fifth industrial revolution as a transformative step towards society 5.0. *Societies*, 14(19). <https://doi.org/10.3390/soc14020019>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Αναφορές ανάλυσης μελετών περίπτωσης

Bellingcat. (April 29, 2024). "We've Become Addicted to Explosions" The IDF Unit Responsible for Demolishing Homes Across Gaza. <https://www.bellingcat.com/news/2024/04/29/weve-become-addicted-to-explosions-the-idf-unit-responsible-for-demolishing-homes-across-gaza/>

Bellingcat Investigation Team. (April 29, 2024). The Hidden War in Gaza and the West Bank. *Bellingcat*. <https://www.bellingcat.com/news/2024/04/29/the-hidden-war-in-gaza-and-the-west-bank/>

Braun, J.C., Constantaras, E., Aung, H., Geiger, G., Mehrotra, D., & Howden, D. (n.d). Suspicion Machines Methodology: A detailed explainer on what we did and how we did it. *Lighthouse Reports*. <https://www.lighthousereports.com/suspicion-machines-methodology/>

Cenziper, B., Sallah, D.M., Korsh, M., Robinson-Johnson, E., & Sager, M. (September 27, 2023). Philips Kept Complaints About Dangerous Breathing Machines Secret While Company Profits Soared. *ProPublica*. <https://www.propublica.org/article/philips-kept-warnings-about-dangerous-cpaps-secret-profits-soared>

Centre for Information Resilience (χ.χ) *Myanmar Witness*. Ανακτήθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 2025 από <https://www.info-res.org/myanmar-witness/>

Charlton, T., Mayer, A.T., & Ohme, J. (2024). A Common Effort: New Divisions of Labor Between Journalism and OSINT Communities on Digital Platforms. *The International Journal of Press/Politics*, 00(0), 1–22. <https://doi.org/10.1177/19401612241271230>

Constantaras, E., Geiger, G., Braun, J.C., Mehrotra, D., & Aung, H. (March 6, 2023). Inside the Suspicion Machine. *WIRED*. <https://www.wired.com/story/welfare-state-algorithms/>

Ember, S., & Steel, E. (August 21, 2023). Airline Close Calls Happen Far More Often Than Previously Known. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/interactive/2023/08/21/business/airline-safety-close-calls.html>

FT reporters. (November 27, 2023). Visual investigations: How China is tearing down Islam. *Financial Times*. <https://ig.ft.com/china-mosques/>

Fuller, A., Corse, A., West, J., & Dapena, K. (August 25, 2024). Elon Musk's Hard Turn to Politics, in 300,000 of His Own Words. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/tech/elon-musk-politics-trump-social-media-267d34c8>

Google Earth Outreach (n.d). *Non-profit geo strategies*. Ανακτήθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 2025 από <https://earth.google.com/outreach/data/geostrategies.pdf>

Meineck, S., & Dachwitz, I. (July 16, 2024). Data Broker Files: How data brokers sell our location data and jeopardise national security. *Netzpolitik*. <https://netzpolitik.org/2024/data-broker-files-how-data-brokers-sell-our-location-data-and-jeopardise-national-security/#1>

Maxar (n.d) *Open data program*. Ανακτήθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 2025 από <https://www.maxar.com/open-data>

OpenStreetMap (n.d). *Πνευματικά δικαιώματα και άδεια χρήσης*. Ανακτήθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 2025 από <https://www.openstreetmap.org/copyright>

OpenStreetMap Wiki (n.d). *How We Map*. Ανακτήθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 2025 από https://wiki.openstreetmap.org/wiki/How_We_Map

Willis, H., & Cai, W. (July 31, 2023). The Country That Bombs Its Own People. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/interactive/2023/07/31/world/asia/myanmar-military.html>